

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

2. ANTECEDENTS HISTÒRICS

3. MÈTODE DE TREBALL

4. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

5. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

6. CONCLUSIONS

7. INVENTARI i DIBUIX del MATERIAL

8. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8.1. PLANIMETRIA

8.2. FOTOGRAFIA

9. BIBLIOGRAFIA

1. INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

La realització de les obres consistents en una rasa que discorre al llarg del carrer Pelai, han afectat el subsòl, el qual ha esdevingut fèrtil des del punt de vista arqueològic (vegeu plànol). Aquestes obres estan promogudes pels Serveis Tècnics del Districte de Ciutat Vella, i han consistit en la canalització de fibra òptica al carrer Pelai, entre ronda Universitat i el carrer Balmes. La tasca arqueològica ha estat encarregada a l'empresa especialitzada *Atics, sl*, i la direcció d'aquesta intervenció l'ha realitzat l'arqueòloga Marta Fàbregas.

L'actuació arqueològica es va iniciar el dia 24 d'agost d'enguany, l'endemà de que el Servei d'Arqueologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona fos avisat per l'empresa Ferroviària, encarregada de l'obra, de la troballa d'una paret de pedra.

Aquesta actuació arqueològica que tenia caràcter d'urgència, únicament preveia la documentació de les possibles restes que apareguessin al subsòl de l'espai afectat per la rasa, la qual tenia unes mesures de 120 cm d'amplada per 150 cm de profunditat. Els treballs arqueològics van finalitzar el dia 19 de setembre.

2. ANTECEDENTS HISTÒRICS

La realització d'una breu introducció històrica sobre el tercer recinte emmurallat de la ciutat de Barcelona no és cosa fàcil. Hi ha una important quantitat de bibliografia que, en molts casos, ens proporciona una informació contradictòria. És per això, que únicament intentaré fer una síntesi clara, la qual segurament obviarà importants aspectes per a entendre el dinàmic urbanisme de la ciutat en època medieval.

En primer lloc, considero imprescindible conèixer la geografia de la ciutat, tant des del punt de vista arqueològic com històric. Tal i com s'exposa a continuació, la construcció de la muralla depèn, en gran part, del context geogràfic de la zona que ens ocupa en aquesta memòria.

La muralla que mirava a muntanya, del Portal Nou a Canaletes i a la punta de Tallers fou construïda damunt la plataforma pleistocena i a prop del graó barceloní. Aquest graó és un escarpament o talús erosiu, que s'estén des de plaça Universitat, passant pel carrer Pelai, plaça Urquinaona, carrer Trafalgar fins al Clot i Sant Andreu. D'aquesta manera, militarment, la muralla tenia un glacis gairebé pla i dominava la ciutat vella amb els 4 metres aporoximadament de desnivell del graó (més les 13 vares d'alçada de la muralla pròpiament dita)¹.

Cal esmentar també que les rieres, i més concretament la d'en Malla, travessaven Barcelona amb un únic entrebanc i que precisament era el graó, el qual provocava un al·luvionament en forma de ventall.

Així doncs, el vall que s'estenia al nord d'aquest parament feia alhora de col·lector de les rieres que hi incidien i que penetraven a la ciutat. Les

---

¹ RIBA ARDERIU, O. (1993): "Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de Barcelona" a *III Congrés d'Història de Barcelona*, vol. 1. Pp:171-176. Ajuntament de Barcelona.

muralles feien de dic. No permetien l'ingrés de les aigües de les rieres, però provocaren també problemes de drenatge de les clavegueres, provocat per l'onatge durant les tempestes. Gràcies a la documentació escrita conservada es coneixen dues importants inundacions de l'època que ens ocupa, i que són del 27 d'agost del 1389 i del 13 de setembre de l'any 1427².

Sembla que a causa d'aquestes inundacions es va girar la riera d'en Malla pel vall de la muralla, cap a la dreta, vers Drassanes. I més tard, l'any 1644, fou girada cap a l'esquerra també pel vall de la muralla. No obstant, la solució no fou mai satisfactòria i sovintejaren els nous projectes per a corregir la riera³.

Tota aquesta informació ens permet fer-nos una idea de la necessitat d'aixecar unes muralles monumentals, no només per donar una visió estètica i potent de la ciutat, sinó per a protegir-se de les vingudes de les aigües.

Un segon tema decisiu pel que fa a les característiques d'aquesta muralla és el context socio-econòmic. Els segles XIV i XV conformen un període històricament brillant i divergent, que ha deixat per una banda, un importantíssim patrimoni construït, i per l'altra, ha patit algunes crisis que s'han interpretat com l'inici de la davallada i la decadència de Barcelona i també de Catalunya. Ara bé, la construcció d'aquest nou recinte és d'una envergadura impressionant, ja que tanca un espai, casi tan gran com l'encintat en el primer i el segon recinte. Aquest fet ha estat interpretat per

---

² 27 d'agost del 1389 (Font: AHCB, Ms. L-5, *Crònica del Mascaró*, f. 293); 13 de setembre del 1427 (Font: AHCB, DACB, vol. VI, fol. 72). Aquests documents són tractats acuradament a: BARRIENDOS VALLVÉ, M. (1993): "Les inundacions al Pla de Barcelona (ss. XIV-XIX). Aspectes paleoclimàtics del fenomen" a *III Congrés d'Història de Barcelona*, vol. 1. Pp:275-280. Ajuntament de Barcelona.

³ OLIVÉ GUILERA, J. (1993): "Les rieres del Pla de Barcelona a mitjan del s.XIX" a *III Congrés d'Història de Barcelona*, vol. 1. Pp:399-408. Ajuntament de Barcelona.

alguns autors com un error municipal de la magnitud del desenvolupament de la ciutat. És a dir, el fort desenvolupament econòmic durant alguns moments dels segles XIV i XV, amaga el creixement real, el qual és molt més minvat. Això provoca que el tercer recinte emmurallat no tingui un poblament gaire alt. Ara bé, altres autors, creuen que l'amplitud del recinte no és per incloure un gran desenvolupament demogràfic, sinó que es volen tancar certs edificis importants que d'altra manera quedarien fora muralles⁴. I a més, d'aquesta manera també es protegeixen hortes i espais pel bestiar, tan necessaris per una ciutat en moments de guerra.

Així doncs s'inicia la construcció del tercer recinte, que engloba el Raval, el qual constitueix un barri creixent a partir de mitjan del segle XIV, en detriment de la població que viu a l'interior del recinte romà.

Ara bé, l'inici de la construcció de la muralla del Raval no és del tot clar. La historiografia clàssica defensa una cronologia de mitjan del segle XIV pel tram que va del carrer Pelai fins a plaça Universitat, arribant fins a l'extrem del carrer Tallers, on la muralla formava un sortint anomenat "proa", en el qual, l'any 1359 hi havia el portal anomenat d'en Godai, de la Riera, dels Tallers o del Bon Any. Per aquest portal sortia el camí antic a Esplugues i quedava coronat per un escut del gremi de terrissers de la ciutat que treballava en aquesta nova àrea encerclada. A continuació, la muralla seguia per la ronda de Sant Antoni, tot i que es coneix una aturada de les obres, a través d'una súplica del rei Pere el Cerimoniós, l'any 1359, al Consell de la Ciutat que demana la continuació d'aquestes. Del portal de Tallers al portal de Sant Antoni, no hi havia cap més porta. Aquest portal estava flanquejat per dues torres de planta poligonal: Sant Urbà (la inscripció es conserva al Museu d'Història de la Ciutat) i Sant Ivó, que

---

⁴ DDAA (1992): *Historia de Barcelona. Vol.3: La ciutat consolidada (ss. XIV-XV)*. Enciclopedia Catalana. Ajuntament de Barcelona.

s'acabaren, segons les inscripcions, l'any 1377. El nom del portal el prengué de la capella de Sant Antoni, situada als entorns i a la qual, l'any 1430 se li afegí un hospital. El portal de Sant Antoni va constituir durant cinc segles la porta triomfal de la ciutat⁵.

Concretament, el tram objecte d'aquest estudi és el que va des del capdamunt de les Rambles fins al carrer Tallers. Per aquest tram, que tenia l'inici a les torres de Canaletes, estan documentades un seguit de torres *verdesques* que exposem a continuació: la torre de Sant Francesc, la de Santa Agnès, la de Santa Cília, la de Santa Llúcia, la de Santa Gràcia la de Santa Anna i la de Santa Fe.

L'any 1369 es realitzà un projecte que feia passar la muralla, des del portal de Sant Antoni cap al segon recinte murat, tallant els carrers de la Cadena, de Robador i de Sant Pau, per a enllaçar-se amb la muralla de la Rambla, havent passat el carrer de la Boqueria, prop del portal de Santa Eulàlia. Sembla que es desestimà i no es va realitzar. A partir d'aquest punt, deixem el nostre petit estudi del tercer recinte, ja que és només el primer tram, l'objecte d'aquesta memòria.

Ara bé, aquesta cronologia ha estat desestimada per altres autors, els quals defensen una datació més tardana del primer tram d'aquest tercer recinte, i que la situen a l'inici del segle XV. Creuen que durant la segona meitat del segle XIV no es construeix la muralla que coneixem ara, sinó que es fa una construcció de material més fràgil i menys monumental, seguint, això sí, el mateix traçat descrit. La base d'aquesta hipòtesis és l'adjectiu *verdesc* usat per a descriure aquest tram i que vol dir: *construcció de fusta*.

---

⁵ DURAN I SANPERE, A. (1972): *Barcelona i la seva història*. A "La ciutat al llarg de les seves muralles. Viatge entorn de la darrera muralla." Document de Cultura Curial, vol. I. Barcelona.

Així doncs, veiem que la documentació escrita conservada no és definitiva pel coneixement total de la construcció d'aquestes muralles i per tant es fa imprescindible fer ús de l'arqueologia per a millorar-lo. Malauradament però son poques les intervencions arqueològiques realitzades en els darrers anys en aquesta muralla. Mentre es duia a terme aquesta intervenció arqueològica, també s'estava documentant un altre tram d'aquest tercer recinte, a la Ronda Sant Pau, en un bon estat de conservació. A hores d'ara però, encara no s'han presentat les conclusions⁶. I també cal esmentar una actuació arqueològica realitzada durant el mes d'abril de l'any 1994, amb motiu de les obres de remodelació de l'estació i de la línia del Ferrocarril Metropolità de Barcelona a la Plaça Universitat. Es va posar al descobert el baluart de Tallers, la construcció del qual data de l'any 1697⁷.

La fesomia de la muralla i de les seves torres és un tema també mal conegut. Sembla que la muralla tindria una alçada de 23 metres, mentre que la de les torres seria de 29 metres. Durant el segle XVII va variar el seu coronament, però la construcció original estaria emmerletada.

El que és força evident però, és que el tercer recinte emmurallat defineix perfectament un àmbit urbà, que es mantindrà sense canvis importants fins ben entrat el segle XVIII.

I crec que no podriem acabar aquesta introducció sense exposar la fi de les muralles de Barcelona. Cal recordar que la població de Barcelona al segon quart del segle XIX viu un creixement demogràfic molt important, en estreta relació al procés d'industrialització, sobretot del sector tèxtil. Per això, el recinte emmurallat es fa petit i comencen poblar-se de manera important els entorns. És representatiu el treball de Pere Felip Monlau

---

⁶ Excavació arqueològica realitzada sota la direcció de Jordina Sales de l'empresa ArqueoCat.

⁷ BACCARIA MARTÚS, A. (1994): *Informe -Memòria del seguiment arqueològic de la Plaça Universitat de Barcelona*. Inèdit.

Abajo las murallas, en el concurs de l'Ajuntament, el qual, en contra del govern central que volia mantenir Barcelona com una plaça forta, patia pel desenvolupament de la seva ciutat. La pressió popular que també volia l'enderroc, va ajudar a que durant la revolució de juliol de 1854 s'iniciés l'enderroc i que posteriorment fos acceptat pel govern central, fins al punt que el 12 d'octubre del mateix any, fos aquest govern el que es fés càrrec de les despeses que fins aquell moment havien estat a compte de l'Ajuntament. A partir d'aquest moment aparegueren els projectes: 1854-55: plànol topogràfic de Cerdà; 1857-8: projecte d'eixample de Garriga i Roca i 1859: concurs de projectes d'eixample pel Ministeri de Foment, i aprovació del projecte de Cerdà⁸.

3. MÈTODE DE TREBALL

Tot i que l'actuació arqueològica realitzada consistís en la documentació d'una estreta rasa, la metodologia emprada és la mateixa com si es tractés d'una excavació arqueològica en extensió, ja que la tasca de l'arqueòleg continua sent la de recollir la major quantitat de dades possibles sobre les troballes i així poder-ne donar una informació històrica detallada.

Per tal d'aconseguir aquest últim objectiu, cal seguir una metodologia sistemàtica i adequada. La que s'ha realitzat en aquesta excavació s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C.Harris i per A.Carandini (Harris, 1975, 1977, 1979; Carandini 1977, 1981). Es tracta de registrar objectivament els

---

⁸ GARCÍA ESPUCHE, A. (1986): *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial*. Ed. La Magrana. Institut Municipal d'Història. Ajuntament de Barcelona. Pp:75-88.

elements i estrats que s'exhumen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d' "Unitat Estratigràfica" (u.e.) que individualitza els uns dels altres. Cada u.e. es registra en una fitxa on s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona.

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, el qual està compost per plantes i per seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i sincrònica, de les troballes realitzades. I finalment el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també, el tractament que donem al material que ens apareix durant els treballs d'excavació. En primer lloc es renta amb aigua i cada peça es sigla, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (codi del jaciment, any i unitat estratigràfica). I en segon lloc, les peces preferents, és a dir, aquelles que ténen forma o una decoració prou important, es dibuixen i reben un número, per tal de que quedin individualitzades.

4. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

Els primers rebaixos de terres que es van realitzar, van posar al descobert un petit tram on es podia observar l'existència de dos murs que formaven angle, els quals se situaven a davant de les cases 34 i 36 del carrer Pelai. A més, també es podia veure davant de la casa núm. 32, un bloc format per pedres irregulars i morter de calç, que presentava un aspecte força barroer.

En primer lloc es va dur a terme una neteja sistemàtica i acurada de la zona (enretirada de terres i d'un tub inactiu que recolzava sobre les restes arqueològiques) on s'havia detectat l'element murari, per tal de poder-ne observar les seves característiques. El resultat fou la presència de dos murs adossats, perfectament encaixats entre ells, un dels quals seguia aproximadament la línia del carrer Pelai (u.e.: 7), mentre que l'altre (u.e.: 2) anava en direcció al centre del mateix carrer i tenia forma de quart de cercle.

A continuació es va emprendre l'obertura de la rasa en direcció est (plaça Catalunya), on es va poder documentar, a uns 5 metres d'aquest últim mur, un altre (u.e.: 3), d'iguals característiques, també en forma de quart de cercle. Tot i que la poca amplada de la rasa no permetia corroborar-ho, era evident que aquests dos murs haurien format part, originalment, d'una sola estructura de planta circular, amb un diàmetre extern de 10'8 metres.

Per tant, donada la ubicació d'aquestes estructures, així com també llur tipologia, ben aviat es va poder afirmar que ens trobàvem davant d'un dels trams de la muralla medieval de Barcelona, que incloïa les restes d'una torre de planta circular.

Pel que fa al tram de muralla documentat (u.e.: 7) es poden diferenciar clarament dues zones, en funció del seu estat de conservació. La zona que és a tocar de la torre, la façana externa de la muralla es troba molt ben conservada, ja que fins i tot es poden contemplar algunes parts on el morter de calç, molt depurat, conserva la línia incisa per a remarcar cadascun dels carreus. No obstant, en aquesta zona no s'ha pogut documentar l'amplada de la muralla, a causa dels nombrosos serveis coberts amb formigó que hi recolzen. Aquest tram de muralla que aflora sota uns 40 cm. del paviment actual del carrer, té una allargada de poc més de 5 metres i una alçada mínima de 2'4 metres, formada, a la part superior, per 4 filades de carreus i a la part inferior per 4 filades més, en aquest cas, atalussades.

El fet que no es continués excavant el sediment (u.e.: 1) que es trobava adossat a la muralla es deu, principalment, a una causa. És l'existència d'una claveguera (u.e.: 5) que ocupava gran part de la rasa i que ens va impedir l'excavació. A més, s'havia arribat ja, a la profunditat necessària per a la col·locació dels tubs. Únicament restava un petit espai, de forma

triangular, que es trobava justament a l'angle format per la torre i la muralla. Se'n van excavar uns 50 cm. de profunditat, però el rebliment documentat (u.e.: 8) no ens va aportar cap dada complementària al de l'estrat u.e.:1.

A continuació hi ha l'altra zona, d'uns dotze metres de llarg, de la qual no es conserva la façana i per tant el seu aspecte és molt menys acurat. La diferència entre els dos trams està clarament marcada per un desguàs (u.e.: 11) de la casa núm. 34, a partir del qual la façana de la muralla queda totalment retallada al llarg d'uns cinc metres. A continuació, hi ha un espai d'un metre on no es detecta cap evidència de muralla fins que s'arriba a un bloc, de forma irregular, molt arrasat i retallat pera encabir-hi diferents conduccions de serveis, el qual formaria part part de l'interior de la paret.

Pel que fa als dos murs que constitueixen la torre també gaudeixen d'un bon estat de conservació, tot i que es troben parcialment tallats per diferents canalitzacions. Es tracta d'una estructura sòlidament construïda, les parets de la qual tenen una amplada de 3'3 metres i estan bastides amb carreus molt ben desbastats a la cara externa, mentre que a la interna la fàbrica esdevé més barroera. L'alçada màxima que s'ha pogut documentar de la torre és de poc més de dos metres. La claveguera (u.e.: 5), abans esmentada, és feta de formigó (de més d'1 metre d'amplada) i travessa la torre en la cota més baixa fins ara documentada, sense malmetre les filades superiors, fet que demostra la gran solidesa d'aquesta construcció. Aquesta claveguera també s'ha pogut detectar a l'espai que formaria l'interior de la torre.

A més d'aquesta claveguera, la torre també es trobava tallada per altres canalitzacions. A l'igual que la muralla, part de la banda sud de la torre no es va poder veure en planta ja que quedava totalment coberta per

unes conduccions folrades de formigó (u.e.: 10). A més a més, aproximadament al centre de la rasa i retallant greument la torre, hi havia un tub de ferro colat (u.e.: 5), d'uns 35 cm. de diàmetre. Sortosament, es trobava inutilitzat i després de treure'l, es va aprofitar el mateix espai per a col·locar els nous cables. I ja per acabar aquesta enumeració, cal esmentar que en el tall nord de la rasa s'observava una gran caixa de conduccions de telefonia, que escapçava en tota la seva alçada visible, la paret de la torre.

Respecte als sediments excavats, ens ofereixen una seqüència l'estratigràfica realment pobre. Apareix un únic rebliment, format per terra solta, amb gran quantitat de pedres i teules, fruit dels nombrosos moviments de terra produïts per a les diferents instal·lacions de clavegueres i conduccions. Cal dir però, que seguint la metodologia arqueològica adequada per a l'excavació, aquest mateix rebliment ha estat considerat com tres unitats estratigràfiques diferents. L'u.e.: 1 és el nivell que apareixia al llarg de tota la rasa i que tant s'adossava, com recolzava, sobre les restes estructurals. L'u.e.: 8 és fruit de l'excavació realitzada en el petit espai que quedava lliure entre la claveguera, la torre i la muralla. I l'u.e.: 9 correspon al farciment que va aparèixer en un sondeig que es va realitzar a l'interior de la torre. Aquest sondeig era aproximadament d'un metre quadrat i estava situat a tocar de la cara interna de la paret u.e.: 3. A la part sud del sondeig es va detectar altre cop la claveguera i la profunditat màxima a la que es va arribar va ser d'uns 125 cm.

5. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

U. E.: 1

Definició: Rebliment format per terra molt solta, que conté una important quantitat de pedres i teules. També es detecten nòdols de morter de calç i fragments de ceràmica. Fotografia núm.: 8-14 i 16.

Posició Física:

Igual a: 8 i 9

Cobert per: 10

Tallat per: 4 i 5

Cobreix: 2, 3 i 7

Datació: finals s. XVIII- inicis s. XIX

U. E.: 2

Definició: Paret oest de la torre. Té una amplada de 3'3 m. i un alçada visible de 2'3 m. La seva factura és realment acurada i està formada per carreus molt ben desbastats a la cara externa i de mesures regulars (d'uns 60 x 28 cm.), lligats amb morter de calç. Fotografia núm.: 1, 4-8, 10, 13-14 i 18.

Posició Física:

S'hi adossa: 1, 8 i 9

Hi recolza: 1, 5 i 10

És solidari amb: 3 i 7

Tallat per: 4

Datació: finals del segle XIV- inicis del segle XV

U. E.: 3

Definició: Paret est de la torre. Té una amplada de 3'3 m. i un alçada visible de 2 m. La seva factura és realment acurada i està formada per carreus molt

ben desbastats a la cara externa i de mesures regulars (d'uns 60 x 28 cm.), lligats amb morter de calç. Fotografia núm.: 9, 10-12 i 18.

Posició Física:

S'hi adossa: 1, 8 i 9

Hi recolza: 1, 5 i 10

És solidari amb: 2 i 7

Tallat per: 4

Datació: finals del segle XIV- inicis del segle XV

U. E.: 4

Definició: Claveguera feta de formigó. Té una amplada de més d'un metre i s'observa la coberta de volta. Fotografia núm.: 3-7, 13 i 14.

Posició Física:

Talla: 1, 2, 3, 8

Cobert per: 9

Cobreix: 5

Datació: segle XX

U. E.: 5

Definició: Tub de ferro colat, d'uns 35 cm. de diàmetre.

Posició Física:

Talla: 1, 2 i 3

Recolza en: 2 i 3

Datació: segle XX

U. E.: 7

Definició: Tram de muralla, una part del qual està molt ben conservat. S'observa una fàbrica molt acurada, feta de carreus molt ben treballats i lligats amb morter de calç. Fotografia núm.: 1-7, 15-17 i 19.

Posició Física:

És solidari amb: 2 i 3

Hi recolza: 1 i 10

S'hi adossa: 1 i 8

Tallat per: 11

Datació: finals del segle XIV- inicis del segle XV

U. E.: 8

Definició: Sediment de terra, de textura lleugerament llimosa, de color grisós, amb alguns fragments de ceràmica. Fotografia núm.: 7.

Posició Física:

Igual a: 1 i 9

S'adossa a: 3 i 7

Tallat per: 4

Datació: finals s. XVIII- inicis s. XIX

U. E.: 9

Definició: Nivell de terra que conté una important quantitat de teules, rajols i pedres. Fotografia núm: 8, 13 i 14.

Posició Física:

Cobreix: 4

Igual a: 1 i 8

S'adossa a: 2 i 3

Datació: finals s. XVIII- inicis s. XIX

U. E.: 10

Definició: Placa de formigó, a l'interior de la qual hi ha tubs de plàstic. Fotografies núm.: 1-12, 18 i 19.

Posició Física:

Recolza en: 1, 2, 3 i 7

Datació: segle XX

U. E.: 11

Definició: Desguàs domèstic, fet de totxanes i ciment. Fotografia núm.: 19.

Posició Física:

Talla: 7

Datació: segle XX

ÍNDIX DE LA LÀMINA

1. Perfil sencer d'un test de ceràmica oxidada, amb vidriat verd a la vora de la cara externa (67/00, 1,1).
2. Fons d'un plat de ceràmica blava catalana, del tipus d'*Influència del Renaixement* (67/00, 1,3).
3. Peu d'un plat de ceràmica blava catalana, del tipus de *Faixes i cintes* (67/00, 1,4).
4. Perfil sencer d'un estalvi de ceràmica blava catalana, del tipus de *Transició* (67/00, 1,6).
5. Peu d'un plat de ceràmica blava catalana, del tipus de *Transició* (67/00, 1,5).

6. CONCLUSIONS

La realització d'aquesta memòria tècnica ens ha permès realitzar una senzilla interpretació de la troballa. En primer lloc, ha quedat prou evident que ens trobem davant d'un tram del tercer recinte emmurallat de la ciutat de Barcelona, el qual engloba, a més, una torre de planta circular.

Així doncs, creiem que hi ha un seguit de característiques que cal emfatitzar i que són:

- L'acurada fàbrica dels dos elements muraris (Muralla i Torre) que demostren la monumentalitat de l'obra per l'època. La cara externa de la Muralla i la Torre està molt ben treballada i llurs parets tenen una amplada de 3'3 metres.

- La confirmació de la ubicació de la muralla en aquest tram nord, tot i que la seva orientació té una lleugera desviació respecte els cànons de la historiografia tradicional, que l'emmarquen totalment paral·lela al carrer Pelai. En canvi, la troballa ens permet observar que el tram descobert, a mesura que s'acosta a plaça Universitat, es dirigeix cap al nord.

- L'existència d'un important tal·lús a la Muralla, que reafirma la important alçada (d'uns 23 metres, segons l'historiografia) que deuria tenir aquesta.

- La sincronia constructiva de la Muralla i la Torre, ja que l'angle conservat, ens permet veure un encaix perfecte entre els dos elements.

- La situació de la Torre ens permet llençar una hipòtesi, de que es tractaria de la sisena torre entre el Portal de l'Àngel i el Portal de Tallers, que s'anomenava de Santa Anna.

Ara bé, hi ha un aspecte bàsic, que la intervenció arqueològica no ens ha donat prou dades, per al seu coneixement. Es tracta del moment constructiu d'aquest tram murari, el qual no el podem determinar, a causa de la manca de seqüència estratigràfica i per tant, només podem concloure que aquest moment es situaria entre finals del segle XIV i l'inici del segle XV. Les mesures de la rasa i els nombrosos serveis actuals que han malmès les restes arqueològiques, han dificultat l'excavació dels nivells inferiors, que potser ens haurien donat més dades per afinar la cronologia.

Únicament s'ha pogut detectar un únic estrat, fruit de la destrucció de la muralla de mitjans del segle XIX. El material ceràmic documentat ens dóna una datació un xic anterior, que és de finals del segle XVIII (Ceràmica Blava de Faixes i Cintes i de Transició), cosa que ens fa suposar que es tractaria del nivell d'amortització de l'últim moment d'ús d'aquesta.

9. BIBLIOGRAFIA

BARRIENDOS i VALLVÉ, M. (1993): “Les inundacions al Pla de Barcelona (segles XIV-XIX). Aspectes paleoclimàtics del fenomen” a *III Congrés d’Història de Barcelona, vol. 1*. Ajuntament de Barcelona.

CARRERAS CANDI, F. : “La Ciutat de Barcelona.” a *Geografia general de Catalunya, vol. III*. Barcelona.

CUBELES i BONET, A. (1993): “La problemàtica a l’entorn de la incidència del decret del batlle reial de Barcelona sobre els oficis de batedors i tintorers de fustanys de l’any 1255 en la historiació de les muralles de Barcelona del segle XIII” a *II Congrés d’Història de Barcelona, vol. 1*. Ajuntament de Barcelona.

DD.AA. (1991): *Història de Barcelona, vol. II*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

DD.AA. (1992): *Catalunya Romànica, vol. XX: el Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

DURAN i SANPERE, A. (1975): *Història de Barcelona. De la Prehistòria al segle XVI*. Ed. Aedos. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

FLORENSA FERRER, A. (1957): “Evolución de la ciudad en la Baja Edad Media” a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la ciudad*. Ayuntamiento de Barcelona. Museo de Historia de la Ciudad. Barcelona.

GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S. (1982): *Atles de Barcelona*. Col·legi oficial d'Arquitectes de Catalunya. Barcelona.

GARCÍA ESPUCHE, A. (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Ed. La Magrana. Institut Municipal d'Història. Ajuntament de Barcelona.

GARCÍA ESPUCHE, A.; GUÀRDIA BASSOLS, M. (1990): “Canvis i permanències de l'herència espacial medieval: de la ciutat de la Ribera a la ciutat de la Rambla.”, a *II Congrés d'Història de Barcelona, vol. 1*. Ajuntament de Barcelona.

HUERTAS, J.; RODRÍGUEZ, M. (2000): “Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques” a *Actes del 1r Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval (ACRAM). Barcelona.

HURTADO, V.; MESTRE, J.; MISERACHS, T. (1995): *Atles d'Història de Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.

OLIVÉ i GUILERA, J. (1993): “Les rieres del Pla de Barcelona a mitjan del segle XIX” a *II Congrés d'Història de Barcelona, vol. 2*. Ajuntament de Barcelona.

RIBA i ARDERIU, O. (1993): “Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de Barcelona”, a *II Congrés d’Història de Barcelona*, vol. 1. Ajuntament de Barcelona.

SANPERE, S. (1890-1892): *Topografia antiga de Barcelona. Rodalia de Corbera*, 3 vols. Barcelona.